

Jautājumi un atbildes par Eiropas Klimata aktu un Klimata paktu

Briselē, 2020. gada 4. martā

Sk. [IP/20/335](#)

1. Kāpēc ir vajadzīgs Eiropas Klimata akts?

Atmosfēra sasilst, un tas jau tagad nopietni ietekmē vidi un mūsu sabiedrību. Klimata pārmaiņu starpvaldību padome lēš: lai globālo temperatūras pieaugumu ierobežotu līdz 1,5 °C salīdzinājumā ar pirmsrūpniecības laikmetu un lai iegrozītu klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi, pasaulei ir strauji jāsamazina klimata pārmaiņas izraisošo siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas, proti, jau līdz 2050. gadam jāpanāk, ka CO2 neto emisijas ir nulle, bet nedaudz vēlāk — ka arī pārējo siltumnīcefekta gāzu emisijas līdzinās nullei.

ES jau ir pieņēmusi dažus no stingrākajiem un vērienīgākajiem klimata tiesību aktiem pasaulē un sākusi modernizēt un pārveidot savu ekonomiku, lai tā atbilstu nospraustajiem klimatiskajiem mērķiem. No 1990. gada līdz 2018. gadam ES siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās par 23 %, bet ekonomika pieauga par 61 %. ES visaptverošais klimata un enerģētikas satvars 2030. gadam ļaus emisijas visā ekonomikā samazināt vēl vairāk.

Tomēr paredzams, ka ar pašreizējām rīcībpolitikām līdz 2050. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas varēs samazināt tikai par 60 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, kas nozīmē, ka ir vēl daudz darāmā. Ņemot vērā zinātniskos pierādījumus, aizvien acīmredzamāko un nopietnāko klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi un iedzīvotāju aicinājumus rīkoties aktīvāk, ir steidzami jāveic papildu pasākumi. Tāpēc Eiropas Klimata aktā ir izvirzīts vērienīgs mērķis ES līdz 2050. gadam panākt, ka siltumnīcefekta gāzu neto emisijas ir nulle, un nosprausts satvars šā klimatneitralitātes mērķa sasniegšanai.

2. Kas ir būtiskākie Komisijas priekšlikuma elementi?

Eiropas Klimata akta mērķis ir papildināt pašreizējo ES rīcībpolitisko satvaru, proti, tas iezīmē ES klimata politikas ilgtermiņa virzienu, dod skaidrību investoriem un uzņēmumiem par ES iecerēm un nodrošina pārredzamību un pārskatatbildību.

Ar šo aktu tiesību aktos iestrādā ES mērķi līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai, proti, samazināt emisijas un palielināt siltumnīcefekta gāzu piesaisti no atmosfēras tā, lai neto emisijas būtu nulle.

Akta mērķis ir arī pastiprināt centienus pielāgoties klimata pārmaiņām. Neraugoties uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas pasākumiem, klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi Eiropa izjutīs arī turpmāk. Šīs grūtības palīdzēs risināt gaidāmā ES pielāgošanās stratēģija un dalībvalstu pielāgošanās stratēģijas un plāni.

3. Kā Klimata akts ietekmēs pašreizējās rīcībpolitikas un 2030. gadam nosprausto ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju?

Priekšlikumā Komisijai ir uzdots pārskatīt esošās rīcībpolitikas un tiesību aktus, tiecoties panākt saskaņību ar klimatneitralitātes mērķi un iezīmēto trajektoriju.

Komisija izmantos divpakāpju pieeju un vispirms izvērtēs un iesniegs priekšlikumus, kā paaugstināt ES 2030. gada siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju, lai nodrošinātu, ka ar to pietiek, lai sasniegtu 2050. gadam nosprausto mērķi. Līdz 2020. gada septembrim Komisija iesniegs ietekmes ziņā novērtētu plānu, kā 2030. gada mērķrādītāju palielināt līdz vismaz 50 % vai pat 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, un ierosinās attiecīgus grozījumus klimata tiesību aktos.

Lai sasniegtu šo jauno, vērienīgāko 2030. gada mērķrādītāju, Komisija līdz 2021. gada jūnijam ierosinās izskatīt:

- Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ES ETS) direktīvu,
- Kopīgo centienu regulu,

- Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (*LULUCF*) regulu,
- Energoefektivitātes direktīvu,
- Atjaunojamo energoresursu direktīvu,
- CO2 emisiju standartus vieglajiem automobiļiem un furgoniem.

Klimata akta mērķus palīdzēs sasniegt arī vairākas citas iniciatīvas, kas top Eiropas zaļā kursa ietvaros, tostarp priekšlikums par oglekļa ievērošanas mehānismu atsevišķām nozarēm, jauna ES pielāgošanās stratēģija un Eiropas Klimata pakts.

Komisija rīcībpolitiskos mērķus atbalstīs ar pienācīgu finansējumu un piemērotiem finansēšanas instrumentiem.

- **Eiropas zaļā kursa investīciju plāns** (attiecīgais priekšlikums tika iesniegts 2020. gada sākumā) nākamajā desmitgadē ik gadu atraisīs ilgtspējīgas investīcijas vismaz 1 triljona eiro vērtībā, kas palīdzēs finansēt klimatisko pārkārtošanos. Atbalstu sniegs arī **InvestEU garantija**, kura samazinās risku, ar ko saskaras privātais finansējums.
- Privātā kapitāla plūsmas novirzīt uz zaļajām investīcijām palīdzēs **atjauninātā ilgtspējīga finansējuma stratēģija**, kura nodrošinās, ka ilgtspējīgas investīcijas tiek integrētas visā finanšu sistēmā.
- Visvairāk skartos reģionus un nozares atbalstīs 2020. gada sākumā ierosinātais **Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms** un to papildinošais **Taisnīgas pārkārtošanās fonds**, kuri nodrošinās, ka pārkārtošanās norit taisnīgi un neviens netiek atstāts novārtā. Šie rīki palīdzēs modernizēt un dažādot ekonomiku un kompensēt pārkārtošanās sociālās un ekonomiskās izmaksas.

4. Kā tiks nosprausta siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas trajektorija 2030.–2050. gada periodam?

Komisijas priekšlikumā ir izklāstīts, kā tiks nosprausta ES siltumnīcefekta gāzu neto emisiju un piesaistījumu trajektorija (sākumpunkts — 2030. gads), kura ļaus laika gaitā sasniegt 2050. gadam izvirzīto klimatneitralitātes mērķi. Trajektorijas pamatā cita starpā būs jaunākie zinātniskie pierādījumi un labākās pieejamās tehnoloģijas. Tajā ņems vērā izmaksefektivitāti un ekonomisko efektivitāti, taisnīgumu un solidaritāti gan dalībvalstu starpā, gan pašās dalībvalstīs, kā arī vajadzību nodrošināt, lai pārkārtošanās būtu godīga un sociāli taisnīga.

Reizi piecos gados Komisija izskatīs jaunākos starptautiskos un zinātniskos sasniegumus, kā arī esošās ES rīcībpolitikas, tiesību aktus un 2050. gada mērķu sasniegšanā gūto progresu, lai novērtētu, vai trajektorija joprojām ir piemērota vai arī tā ir jāatjaunina. Šis process ir salāgots ar Parīzes nolīgumā paredzētās globālās izvēršanas termiņiem. Globālajā izvēršanā nolīguma puses periodiski izvērtē, kā veicies ar nolīguma īstenošanu, un novērtē kolektīvo progresu tā mērķu sasniegšanā.

5. Kā ES līdz 2050. gadam panāks klimatneitralitāti?

Eiropas Komisija redzējumu par klimatneitrālu ES līdz 2050. gadam izklāstīja 2018. gada novembra paziņojumā "[Tīru planētu – visiem!](#)". Padziļinātajā analizē, kas ir redzējuma pamatā, tika aplūkotas visas galvenās nozares un apsvērti dažādi pārkārtošanās varianti. Tā apliecināja, ka ES spēs līdz 2050. gadam panākt siltumnīcefekta gāzu neto nulles emisijas, izmantojot esošos un jaunus tehnoloģiskos risinājumus, iespēcinot iedzīvotājus un saskaņojot rīcību tādās svarīgās jomās kā rūpniecības politika, finanses un pētniecība, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu, lai pārkārtošanās noritētu godīgi.

Pāreja uz klimatneitralitāti mainīs dzīvi visos aspektos, sākot ar to, kā iegūstam enerģiju, ražojam pārtiku un patērējam preces un pakalpojumus, un beidzot ar to, kādu darbu darām un kā ceļojam. Apņēmīga rīcība palīdzēs pasargāt planētu un uzlabot dzīves kvalitāti, pateicoties tādiem ieguvumiem kā tīrāks gaiss, ūdens un augsne, veselīgāka pārtika, energoefektīvāki mājokļi, labākas transporta alternatīvas un jaunas iespējas Eiropas uzņēmumiem rādīt ceļu tīru produktu un tehnoloģiju izstrādē.

Šī pārkārtošanās prasīs ievērojamas investīcijas. Tālab Komisija 2020. gada janvārī nāca klajā ar Eiropas zaļā kursa investīciju plānu, kas nākamajā desmitgadē palīdzēs mobilizēt ilgtspējīgas investīcijas vismaz 1 triljona eiro apmērā. Tā arī ierosināja izveidot Taisnīgas pārkārtošanās mehānismu, kas nodrošinās, ka pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku notiek taisnīgi, un sniegs mērķorientētu atbalstu visvairāk skartajiem reģioniem.

Modernizējot un dekarbonizējot ES ekonomiku, tiks stimulētas ievērojamas papildu investīcijas. Patlaban mūsu energosistēmā un saistītajā infrastruktūrā tiek investēti aptuveni 2 % no IKP. Lai

panāktu, ka ekonomikas radītās siltumnīcefekta gāzu neto emisijas ir nulle, šis rādītājs jāpalielina līdz 2,8 %. Tas nozīmē, ka salīdzinājumā ar pamatscenāriju ir vajadzīgas ievērojamas papildu investīcijas: tie būtu 175–290 miljardi eiro gadā.

Tā ir liela, bet ne nereāla summa, turklāt labums sabiedrībai būs daudz lielāks nekā izmaksas, kas radīsies, ja nedarīsim neko: klimata nodarītais kaitējums un ietekme uz veselību mūsu sabiedrībai izmaksās ļoti dārgi. Piedevām bezdarbība kaitēs mūsu konkurētspējai, jo kaimiņvalstis turpina inovēt un izstrādāt ilgtspējīgas nākotnes tehnoloģijas.

6. Kā tiek iesaistīti iedzīvotāji un ieinteresētās personas?

ES iedzīvotāji ir nobažījušies par klimata pārmaiņām un uzskata, ka valstīm un ES ir jārikojas. Jaunākajā Eiropas barometra speciālaptaujā par klimata pārmaiņām (2019. gada septembris) klimata pārmaiņas par nopietnu problēmu atzina 93 % ES iedzīvotāju un 92 % respondentu piekrita, ka līdz 2050. gadam jāpanāk, lai mūsu ekonomika būtu klimatneitrāla.

Tā kā pārejā uz klimatneitralitāti nozīmīga loma ir visām sabiedrības grupām, svarīgs Klimata akta elements ir iekļaujošs un pieejams process, kā apmainīties ar paraugpraksi un apzināt darbības, kas palīdzētu sasniegt 2050. gadam izvirzīto mērķi. Mums visiem ir pienākums dot savu artavu, un Eiropas iedzīvotāji ir pauduši stingru apņēmību iesaistīties pārmaiņu procesos. Visi šie centieni saplūdis **Eiropas klimata paktā**, kura īstenošanā iesaistīsies reģioni, vietējās kopienas, pilsoniskā sabiedrība, skolas, rūpniecības nozares un privātpersonas. Šodien Komisija sāk šā Eiropas Klimata pakta sabiedrisko apspriešanu — tā ir vēl viena iespēja iedzīvotājiem paust viedokli par to, kā šis pakts varētu darboties praksē.

7. Kā noritēs Klimata pakta izstrāde?

Eiropas zaļais kurss lielā mērā būs sekmīgs tikai tad, ja tā īstenošanā aktīvi un apņēmīgi darbosies ieinteresētās personas un sabiedrība kopumā. Klimata pakta mērķis ir apzināt uz vietas realizētos paraugpasākumus, rosināt izmaiņas individuālajās un kolektīvajās izvēlēs un uzvedībā un veicināt pārmaiņas tādās ļoti svarīgās jomās kā mobilitāte, ēku renovācija, enerģijas ražošana un patēriņš, kā arī publiskās un privātās telpas zaļināšana. Tas piedāvās gan iespējas, gan platformas vērtīgu iniciatīvu izstrādei un popularizēšanai, un palīdzēs nodrošināt, ka pārkārtošanās ir taisnīga pret visiem. Šis pakts ir kas iepriekš vēl nebijis — mēs ceram, ka tas gūs plašu atbalstu un piesaistīs daudzas idejas.

Pakts savu darbību nesāks no nulles. Esam jau daudzkārt pieredzējuši, kā pilsoniskā sabiedrība cīnās pret klimata pārmaiņām. Klimata pakts šīs darbības turpinās un veicinās integrētu, strukturētu un proaktīvu pieeju izpratnes vairošanai un ieinteresēto personu rīcībai Eiropas līmenī.

Papildus valdības rīcībpolitikām un regulējumam būtiska nozīme visās mūsu sabiedrības un ekonomikas nozarēs ir arī iedzīvotājiem, kopienām un organizācijām. Komisija ir sākusi atklātu pakta sabiedrisko apspriešanu, kas iedzīvotājiem un ieinteresētajām personām dos iespēju iesaistīties jaunu klimata pasākumu izstrādē, dalīties informācijā, sākt vietēja mēroga pasākumus un popularizēt risinājumus, kurus citi varētu pārņemt. Šis sabiedriskās apspriešanas rezultāti palīdzēs izstrādāt Klimata pakta, kuru plānots publicēt šā gada laikā.

QANDA/20/336

Kontakti prese:

[Vivian LOONELA](#) (+32 2 296 67 12)

[Tim McPHIE](#) (+ 32 2 295 86 02)

[Lynn RIETDORF](#) (+32 2 297 49 59)

Sabiedrībai: informatīvais dienests [Europe Direct](#) tālrunis [00 800 67 89 10 11](#) vai [e-pasts](#)